

دکتر براتلی خاکپور
دانشگاه فردوسی مشهد

سنجش میزان توسعه‌یافتگی دهستانهای شهرستان شیروان به منظور برنامه‌ریزی ناحیه‌ای

چکیده:

توزیع متعادل امکانات و خدمات، گامی در جهت از بین بردن تفاوت‌های ناحیه‌ای و پراکندگی متناسب جمعیت در سطح منطقه است. یکی از راه‌های شناخت وضع موجود نواحی، از نظر میزان برخورداری از امکانات و خدمات، استفاده از روش آنالیز تاکسونومی عددی است. این الگو اولاً زیرمجموعه‌های مورد مطالعه را به گروه‌های همگن تقسیم می‌کند، و ثانیاً درجه‌ی توسعه‌یافتگی در داخل گروه همگن را محاسبه می‌کند. مقاله‌ی حاضر دهستان‌های شهرستان شیروان را از نظر ۳۸ شاخص مختلف در سال ۱۳۷۵، با استفاده از آنالیز تاکسونومی عددی، مورد مطالعه قرار می‌دهد. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که دهستان "حومه" توسعه‌یافته‌ترین و دهستان "زیارت" به عنوان توسعه‌نیافته‌ترین دهستان شهرستان به شمار می‌روند. از نظر توسعه‌یافتگی از ۸ دهستان شهرستان دو دهستان "حومه" و "گیلان" توسعه‌یافته‌تر، دهستان "نکمران" در حد متوسط و بقیه‌ی دهستان‌ها توسعه‌نیافته به شمار می‌روند. از نتایج این تحقیق می‌توان در برنامه‌ریزی‌های ناحیه‌ای و تخصیص بودجه و اعتبارات عمرلی استفاده کرد.

درآمد

وژده‌ی توسعه در انحصان پژوهشگران و اقتصاددانان توسعه، تغییر متفاوتی دارد، که از جمله‌ی آن می‌توان به افزایش تولید بلده‌ی، ارتقاء سطح کمی و کیفی زندگی، رفع فقر و محرومیت، ارتقاء سطح خدمات بهداشتی و درملی، برطرف کردن مشکلات بیکاری و تورم و تأمین نیازهای اقتصادی - اجتماعی اشاره کرد. (ابراهیم زاده و دیگران، ۱۳۸۰: ۸).

مایکل تودلرو در مورد توسعه می‌گوید:

«توسعه را باید جریان چند بعدی دلست که در آن مجموعه‌ی نظام اقتصادی و اجتماعی کشور مورد توجه قرار می‌گیرد. توسعه علاوه بر بهبود وضع درآمدها و تولید، تضمین تغییرات در ساخت‌ای نهادهای اجتماعی و اداری و نیز طرز تلقی عامه و در بیشتر موارد حتی آداب و رسوم و اعتقادات است.» (تودارو، ۱۳۶۴، ۱۱۵).

پرو کفیلد در تعریف توسعه می‌گوید:

«فرآیند علمی که در این زمینه وجود دارد، این است که توسعه را برحسب پیشرفت به سوی اهداف رفاهی ملند کاهش فقر و یکبارگی و نابرابری تعریف کنیم» (ازکیا، ۱۳۶۴:۱۸).

از نظر استریتن توسعه یعنی نوسازی یعنی تحول در انسان‌ها (آسلیش، ۱۳۷۵، ۱۸).

ال - جی - لبرت می‌گوید:

«توسعه در عمل به معنای یک رشته گمار است که در آن یک جامعه و اجزای ترکیب کننده‌ی آن با آهنگی هرچه سریعتر و با هزینه‌ای هرچه کمتر و با توجه به هم بستگی جمعیت‌ها و جمع‌های کوچک و بزرگ از مرحله‌ای کمتر انسانی به مرحله‌ی انسانی ترمی رسند» (کامران، ۱۳۷۴، ۴۲).

چارلز کنیلد برگر می‌گوید:

«به طور کلی عبارت توسعه بر بروز تحول در چگونگی تولید و نیز بر تجدیدنظر در تخصیص منابع و نیروی کار به بخش‌های مختلف تولید، نیز دلالت دارد» (ابراهیم زاده، ۱۳۸۰:۹).

توسعه‌ی اقتصادی عبارت‌است از تغییرات و دگرگونی‌های ساختی در اقتصاد کشور در چارچوب نظام ارزش‌های سیاسی و اجتماعی حاکم بر جامعه (معصومی اشکوری، ۱۳۷۶:۲۸). در واقع توسعه چیزی است که زندگی همه ما را به شکلی تحت تأثیر قرار می‌دهد، و مقصود مطلوب توسعه، بهبود کیفیت زندگی همه است (هیران دی‌داس، ۱۳۶۸:۱۷).

در کشورهای در حال توسعه، کیفیت زندگی مردم دستخوش نبردهای منطقه‌ای عظیمی است که در بسیاری موارد، به سرعت در حال افزایش است (میسرا، ۱۳۶۸:۲۳). لذا توزیع معادل امکانات و خدمات گلی در جهت از بین بردن عدم تعادل‌های منطقه‌ای است. زیرا هرچه قدر تفاوت‌های منطقه‌ای از ابعاد مختلف بیشتر باشد، منجر به حرکت جمعیت و سرمایه به سمت قطب‌های پرجاذبه شده و نهایتاً باعث عدم تعادل توزیع جمعیت در

سطح منطقه و سرزمین خواهد شد. لذا باید برنامه ریزی های ناحیه ای مورد توجه قرار گیرد، و در کشورهای در حال توسعه تهیه، تدوین، اجرا و نظارت بر این گونه برنامه ها باید از جانب دولت ها انجام گیرد (حسین زاده دلیر، ۱۳۸۰: ۲۱).

طرح مسأله

اگر چه ممکن است به سادگی اظهار نظر کرد که دهستانی نسبت به دهستان دیگر از هر لحاظ توسعه یافته تر یا عقب افتاده تر است، ولی اندازه گیری کمی توسعه یافتگی، کار ساده ای نیست. ویژه ی توسعه دلای معانی بسیاری است، آیا منظور از توسعه یافتگی توسعه ی اقتصادی، اجتماعی، آموزشی، فرهنگی و بهداشتی یا ترکیبی از آنهاست؟ حتی اگر توسعه را به مفهوم دقیق تری هم تعریف کنیم، اندازه گیری آن ایجاد مسأله می کند.

اگر ارزشیابی دهستان ها صرفاً لظنر یک شاخص انجام گیرد، عمل رتبه بندی و تعیین اولویت در مورد آنها آسانتر است، ولی از آن جا که صرفاً یک شاخص نمی تواند به درستی وضعیت دهستان ها یا مناطق کشور را روشن کند، ناگزیر به روش هایی نیاز است که بتواند وضعیت دهستان ها را از چندین بعد مختلف بررسی نماید. حال هر چه این ابعاد بیشتر باشد و جنبه های متفاوت تری را در برگیرد، نتیجه به واقعیت نزدیکتر خواهد بود. از این رو برای دست یابی به چنین نتیجه ای باید از الگوهای استفاده کرد که شاخص های مختلف را با هم ترکیب و تلفیق کرده و موقعیتی چند بعدی از یک دهستان را نسبت به سایر دهستان ها نشان می دهد.

تشخیص تقسیم بندی های سرزمینی از نظر برخوردی ها و اولویت بندی آنها برای اقدامات بعدی، همواره از مشغولیات ذهنی دست ندر کاران و مسؤولان توسعه و عمران به ویژه در طرح ریزی های منطقه ای بوده است. استفاده از شاخص های گزیده و ادغام آنها با یکدیگر به منظور ایجاد شاخص های مرکب، این تصمیم گیری و اولویت بندی را تسهیل می کند (حقی، ۱۳۷۰: ۱۸۴).

الگوهای مختلفی در مطالعات ناحیه ای مورد استفاده قرار می گیرند که از جمله ی آنها می توان از آنالیز تاکسونومی، تحلیل خوشه ای و روش تحلیل عاملی نام برد. آنالیز تاکسونومی عددی، به دلیل این که چندین شاخص را به صورت ترکیب در تجزیه و تحلیل ناحیه ای مورد بررسی قرار می دهد، یکی از بهترین روش هاست.

در این نوشتار دهستان‌های شهرستان شیروان از نظر شاخص‌های مختلف با استفاده از آنلیز تاکسونومی عددی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و وضعیت توسعه‌یافتگی و میزان برخورداری دهستان‌ها از نظر این شاخص‌ها مشخص خواهد شد. از نتایج این تحقیق می‌توان در برنامه‌ریزی‌های ناحیه‌ای و تخصیص بودجه و اعتبارات به منظور اجرای طرح‌های عمرانی استفاده کرد.

فرضیات تحقیق:

۱. به نظر می‌رسد، بین درجه‌ی توسعه‌یافتگی و تعداد جمعیت دهستان‌ها ارتباطی مستقیم وجود دارد؛
۲. به نظر می‌رسد، بین درجه‌ی توسعه‌یافتگی و فاصله از مرکز شهرستان ارتباطی معکوس وجود دارد.

روش تحقیق:

روش تحقیق به کار گرفته شده در این تحقیق روش توصیفی - تحلیلی و همبستگی است. بدین صورت که آمار و اطلاعات لازم در ارتباط با سنجش درجه‌ی توسعه‌یافتگی دهستان‌ها از منابع آماری مختلف جمع‌آوری شده و با استفاده از تکنیک تاکسونومی عددی درجه‌ی توسعه‌یافتگی آنها محاسبه و تحلیل خواهد شد و سپس با استفاده از نرم افزارهای آماری ضریب همبستگی شاخص‌های مختلف محاسبه می‌شود.

شاخص‌های مورد مطالعه

در این تحقیق، به منظور بررسی و تجزیه و تحلیل وضعیت توسعه‌یافتگی دهستان‌های شهرستان شیروان، تعداد ۳۸ شاخص از شناسنامه‌ی دهستان‌های کشور مربوط به شهرستان شیروان و آمارنامه‌ی استان خراسان مربوط به سال ۱۳۷۵ و سایر منابع، برای ۸ دهستان شیروان استخراج و سپس مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. به منظور مقایسه‌ی دهستان‌ها با همدیگر با در نظر گرفتن متغیر جمعیت، نسبت هر یک از شاخص‌ها به زای هر هزار تن و یا درصد شاخص‌ها در جدول شماره ۱ درج گردیده و مبنای محاسبات الگوی تاکسونومی قرار گرفته است.

جدول شماره ۱- نسبت شاخص های مختلف نقاط روستایی شهرستان شیروان به تفکیک دهستان

نام دهستانها	شاخصها	کلیان	سید کاظم	زوزن	زوزم	م.م	م.شعله	م.پ.رستان	م.ز
آموزشی	درصد بلوادی	۶۸۷	۶۷۷	۶۷۱	۶۸۲	۷۵/۸	۷۶/۶	۷۰/۲	۷۱
	دبستان	۳/۰۸	۲/۵۲	۲/۳۷	۲/۳۹	۱/۳۰	۱/۴۸	۳/۲۱	۱/۹۹
	راهنمایی	۰/۴۶	۰/۳۶	۰/۳۹	۰/۸۴	۰/۴۷	۰/۵۲	۰/۷۷	۰/۶۳
	بیرستان	۰	۰	۰	۰/۲۴	۰	۰/۰۷	۰	۰
	نهیضت سوادآموزی	۰/۹۲	۰/۱۸	۰/۷۹	۰/۷۲	۰	۰/۳۰	۰/۲۶	۰
بهداشتی و درمانی	مرکز بهداشت	۰/۳۱	۰/۱۸	۰/۰۸	۰/۲۴	۰/۱۲	۰/۰۷	۰/۲۶	۰/۱۰
	خفته ی بهداشت	۰/۱۵	۰/۹۰	۰/۸۷	۰/۸۴	۰/۷۱	۰/۵۲	۱/۶۷	۱/۱۵
	پزشک	۰/۱۵	۰/۱۸	۰/۰۸	۰/۱۲	۰/۴۷	۰/۰۷	۰/۲۶	۰/۳۱
	داوخانه	۰/۱۵	۰/۱۸	۰/۰۸	۰/۱۲	۰	۰/۰۷	۰/۲۶	۰/۱۰
	بهداشتیار	۰	۰/۳۶	۰/۲۴	۰/۲۴	۰/۲۴	۰/۳۰	۰/۳۸	۰/۱۰
عمرلی زینبایی	هورز	۱/۳۹	۰/۵۴	۰/۹۵	۰/۴۸	۰/۷۱	۰/۳۷	۱/۵۴	۱/۰۵
	هیار و مامای روستایی	۰/۳۱	۰/۱۸	۰	۰/۲۴	۰/۲۴	۰/۱۵	۱/۰۳	۰/۵۲
	حمام	۰/۱۵	۰/۳۶	۰/۳۹	۱/۲۰	۰/۴۷	۰/۳۷	۰/۳۸	۰/۵۲
	درصد خانوار برخوردار از برق	۴۱/۲	۰	۴۶/۲	۹۸	۱۰۰	۹۶/۵	۹۰/۳	۷۷/۸
	آب لوله کشی	۵۸/۹	۶۵/۸	۶۲/۱	۷۱/۸	۸۳/۶	۷۶/۵	۶۷/۸	۵۴/۵
عمرلی زینبایی	مرکز خدمات روستایی	۰/۴۶	۰	۰/۰۸	۰	۰/۱۲	۰	۰	۰/۱۰
	شرکت تعاونی روستایی	۰/۷۷	۰/۳۶	۰/۵۵	۰/۴۸	۰/۴۷	۰/۳۷	۰/۶۴	۱/۱۵
	مخبرات	۱/۰۸	۱/۰۸	۱/۰۳	۱/۹۱	۰/۴۷	۱/۰۴	۱/۹۲	۱/۱۵
	صندوق پست	۰/۶۲	۰	۰/۰۸	۰/۷۲	۰/۳۵	۰/۶	۰/۲۶	۰/۹۴
	دفتر پست	۰/۴۶	۰	۰/۱۶	۰/۶۰	۰/۲۴	۰/۲۲	۰	۰/۳۱
	شعبه ی نفت	۰/۳۱	۰/۳۶	۰/۲۴	۰/۴۸	۰/۷۱	۰/۳۷	۰/۲۶	۱/۰۵
	ضریب راه	۰/۱۱	۰/۱۰	۰/۰۷	۰/۱۴	۰/۱۵	۰/۱۱	۰/۰۹	۰/۱۲

لامه جدول شماره ۱-

نام دهستان‌ها	شاخص‌ها	چهار	نه	فوشخانه	م	زوم	زرت	سید کلان	گیان
تصادی	ولدهای مسکونی	۸۷۰/۴	۹۰۹/۶	۸۹۹/۲	۸۴۴/۲	۸۷۶/۹	۸۹۳/۳	۸۳۹/۲	۹۲۹/۸
	درصد شاغلان مرد	۷۱/۳	۶۶/۱	۶۴/۲	۶۳/۷	۶۲/۸	۵۴/۴	۵۳/۹	۷۱/۷
	درصد شاغلان زن	۱۱/۹	۲۰/۳	۵/۹	۵	۲۰/۹	۶/۱	۲/۷	۲۶/۸
	کارگاه قالیبافی	۶/۷۸	۰/۵۴	۲/۳۷	۴/۶۷	۳۱/۶۹	۲/۰۷	۰/۱۳	۲۷/۱۷
	جوشکاری	۰/۳۱	۰/۷۲	۰/۱۶	۰/۸۴	۰/۳۵	۰/۵۲	۰/۱۳	۰/۱
	آسیاب	۱/۰۸	۰/۱۸	۰/۸۷	۰/۷۲	۱/۱۸	۰/۳۷	۱/۰۳	۱/۵۷
	خوار و بار فروشی	۳/۷	۳/۷۸	۵/۰۶	۶/۷	۴/۹۵	۵/۴۸	۳/۰۸	۶/۰۸
	قصبی	۰/۴۶	۰	۰/۳۹	۰/۶	۰/۳۵	۰/۸۱	۰	۰/۶۳
	تلوایی	۱/۲۳	۲/۳۴	۱/۴۲	۱/۴۳	۰/۸۲	۰/۶۷	۰/۹	۱/۲۶
امینی	پلنگاه نظمی	۰/۱۵	۰/۳۶	۰/۴۷	۰/۱۲	۰/۱۲	۰/۰۷	۰/۱۳	۰/۱
	پایگاه بسیج	۰/۱۵	۰	۰/۳۲	۰/۱۲	۰	۰/۲۲	۰	۰
ولیدی	تراکم بیولوژیکی	۰/۶۴	۰/۹۶	۱/۲۲	۰/۷۲	۲/۲۶	۲/۸۷	۱/۸۴	۰/۹۳
	سرانه‌ی زمین آبی	۰/۰۲	۰/۴۰	۰/۱۹	۰/۵۹	۰/۱۸	۰/۲۵	۰/۳۷	۰/۳۲
	سرانه‌ی زمین دیبی	۱/۵۴	۰/۶۳	۰/۶۳	۰/۷۹	۰/۲۶	۰/۰۷	۰/۱۶	۰/۸۳
	سرانه‌ی باغ	۰	۰/۱۲	۰/۰۲	۰/۱۶	۰/۰۵	۰/۰۵	۰/۰۸	۰/۱۱
	سرانه‌ی واحد دامی	۷/۰۸	۱۳/۵۰	۹/۳۸	۶/۲۴	۴/۳۷	۲/۵۰	۱۱/۵۷	۱۰/۷۵

معرفی الگو و کاربرد آن:

این روش برای اولین بار توسط م. آدلسون^۱ در سال ۱۷۶۳ پیشنهاد شد و در سال ۱۹۵۰ توسط گروهی از ریاضیدان لهستانی گسترش داده شد. در سال ۱۹۶۸ به عنوان روشی برای طبقه‌بندی درجه‌ی توسعه یافتگی بین

1. M- Adanson

ملل مختلف توسط پروفیسور زیگمونت^۲ از مدرسه‌ی عالی اقتصاد وارکلاو^۳ در یونسکو مطرح شد (زیلی، ۱۳۸۰: ۱۱۱).

این روش می‌تواند به عنوان معیار و مقیاس نسبتاً مناسبی جهت شناخت رشد اجتماعی- اقتصادی مجموعه‌ای از مناطق، مورد استفاده‌ی برنامه‌ریزان قرار گیرد. روش تاکسونومی کلاً یک روش عالی درجه‌بندی، طبقه‌بندی و مقایسه‌ی کشورها یا مناطق مختلف با توجه به درجه‌ی توسعه و پیشرفته بودن آنهاست. همچنین روشی است که یک مجموعه را به زیر مجموعه‌های کم و بیش همگن تقسیم کرده و یک مقیاس قابل قبول برای بررسی میزان توسعه‌یافتگی نواحی در اختیار برنامه‌ریزان قرار می‌دهد (زیاری، ۱۳۷۸: ۱۳۷). این روش با ترکیب و تلفیق شاخص‌ها و ایجاد یک شاخص مرکب، اولاً دهستان‌ها را گروه‌بندی کرده و ثانیاً آنها را بر حسب وضعیت توسعه‌یافتگی درجه‌بندی می‌کند. گروه‌بندی دهستان‌ها مجموعه‌ای از دهستان‌ها را نشان می‌دهد که عناصر تشکیل دهنده‌ی هر مجموعه از نظر توسعه‌یافتگی به طور کلی به یکدیگر نزدیکتر بوده و گروه همگی به شمار می‌روند. درجه‌ی توسعه‌یافتگی دهستان‌ها مشخص کننده‌ی دهستان‌های محروم و برخوردار است که در واقع اولویت‌ها را در برنامه‌ریزی عمرانی مشخص می‌کند. (برای آشنایی با مراحل لگو به منبع شماره ۲۸، ۱ و ۹ مراجعه شود).

با توجه به این که در این مقاله هدف مطالعه‌ی وضعیت توسعه‌یافتگی دهستان‌های شهرستان شیروان است، لذا همه‌ی آنها را به عنوان یک مجموعه‌ی همگن در نظر گرفته‌ایم. به منظور بررسی درجه‌ی توسعه‌یافتگی دهستان‌ها با توجه به مراحل لگو، محاسبات لازم انجام گرفته و در جدول زیر دهستان‌های شهرستان شیروان براساس cio و di به ترتیب درجه‌ی توسعه‌یافتگی شان مرتب شده است.

پروژه‌ی نگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

^۲ . Zygmunt

^۳ . Warclaw

جدول شماره ۲. توزیع دهستان‌های شهرستان شیروان به ترتیب درجه‌ی توسعه یافتگی

رتبه‌ی فاصله از شهر	تعداد جمعیت	درجه‌ی توسعه یافتگی di	سرمشق توسعه Cio	نام دهستان	رتبه
۱	۸۳۵۴	۰/۶۹	۹/۹۷	حومه	اول
۴	۹۵۳۱	۰/۸۳	۱۰/۵۱	گیان	دوم
۶	۶۴۹۳	۰/۸۳	۱۲/۰۵	تکمران	سوم
۵	۷۷۸۸	۰/۸۶	۱۲/۳۹	سیو کالو	چهارم
۳	۸۴۸۸	۰/۸۷	۱۲/۵۶	زورم	پنجم
۷	۵۵۵۴	۰/۸۸۸	۱۲/۸۵	جیرستان	ششم
۸	۱۲۶۳۸	۰/۸۹۲	۱۲/۹۰	قوشخانه	هفتم
۱	۱۳۵۰۰	۰/۹۲	۱۳/۲۷	زیرت	هشتم

بدین ترتیب دهستان حومه، توسعه یافته‌ترین و دهستان زیارت توسعه نیافته‌ترین دهستان خواهد بود، و بقیه‌ی دهستان‌ها در حد فاصل این دو قرار می‌گیرند. به منظور گروه‌بندی دهستان‌ها از نظر وضعیت توسعه یافتگی با استفاده از درجه‌ی توسعه یافتگی، آنها را به سه گروه تقسیم می‌کنیم. بدین منظور دامنه‌ی تغییرات درجه‌ی توسعه یافتگی را محاسبه و سپس آن را به ۳ تقسیم می‌کنیم تا حدود هر طبقه به دست آید.

$$۰/۲۳:۳ = ۰/۰۷۶ \quad \text{حدود طبقات} \quad ۰/۲۳ - ۶۰/۹ = ۰/۹۲ = \text{دامنه‌ی تغییرات}$$

در نتیجه حدود و نام‌گذاری هر طبقه، به صورت زیر خواهد بود:

۰/۶۹۰ تا ۰/۷۶۶ دهستان‌های با درجه‌ی توسعه یافتگی بالا

۰/۷۶۷ تا ۰/۸۴۳ دهستان‌های با درجه‌ی توسعه یافتگی متوسط

۰/۸۴۴ تا ۰/۹۲۰ دهستان‌های با درجه‌ی توسعه یافتگی پایین

بر اساس محاسبات و طبقه‌بندی مزبور وضعیت توسعه یافتگی دهستان‌ها به صورت زیر می‌باشد:

۱. دهستان‌های با درجه‌ی توسعه یافتگی بالا: از مجموعه دهستان‌های شیروان دهستان‌های حومه و گلیان از درجه‌ی توسعه یافتگی بالایی برخوردارند. این دو دهستان از نظر جغرفیایی با شهر شیروان فاصله‌ی کمتری داشته و امکانات و خدمات بیشتری را به خود جذب کرده‌اند و از طرفی از توان مندی‌های طبیعی مناسبی برخوردار بوده و از نظر اقتصادی وضعیت بهتری دارند.

۲. دهستان‌های با درجه‌ی توسعه یافتگی متوسط: در این دسته فقط دهستان تکمران قرار دارد.

۳. دهستان‌های با درجه‌ی توسعه یافتگی پایین یا توسعه نیافته: از ۸ دهستان شیروان ۵ دهستان سیوکللو، زوارم، جیرستان، قوشخانه و زیارت، در این گروه قرار می‌گیرند. به جز دهستان زیارت که در دشت واقع شده و با شهر شیروان فاصله‌ی کمتری دارد، قبیله‌ی دهستان‌ها در مناطق کوهستانی واقع در فواصل دورتری از شهر شیروان قرار دارند. بدین ترتیب فاصله از شهر شیروان و وضعیت کوهستانی از عوامل عقب ماندگی این دهستان‌ها به شمار می‌روند. به منظور محرومیت زدایی از دهستان‌های فوق و تعادل در توسعه یافتگی دهستان‌های شهرستان شیروان باید در تخصیص اعتبارات عمرانی و بودجه‌های دولتی اولویت بیشتری به این دهستان‌ها داده شود.

در جدول شماره ۳، رتبه‌بندی دهستانها به تفکیک شاخص‌های مختلف مشخص شده است. هم‌چنان که ملاحظه می‌شود، تفاوت زیادی بین دهستان‌ها از این نظر وجود دارد. از نظر شاخص‌های آموزشی دهستان "حومه" رتبه‌ی اول و دهستان "جیرستان" رتبه‌ی آخر را دارد. از نظر شاخص‌های بهداشتی و درمانی دهستان "سیوکللو" رتبه‌ی اول و دهستان "زیارت" رتبه‌ی آخر را دارد. از نظر شاخص‌های عمرانی دهستان "حومه" رتبه‌ی اول و دهستان "جیرستان" رتبه‌ی آخر را دارد، از نظر شاخص‌های اقتصادی دهستان "گلیان" رتبه‌ی اول و دهستان "سیوکللو" رتبه‌ی آخر را داراست. از نظر آمیختگی دهستان "قوشخانه" رتبه‌ی اول و دهستان "گلیان" دارای رتبه‌ی آخر است و از نظر شاخص‌های تولیدی دهستان "جیرستان" رتبه‌ی اول و دهستان "زوارم" رتبه‌ی آخر را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول شماره ۳- رتبه‌بندی دهستان‌ها از نظر وضعیت توسعه‌یافتگی به تفکیک شاخص‌ها

رتبه	شاخص‌های آموزشی		شاخص‌های بهداشتی		شاخص‌های عمرانی		شاخص‌های اقتصادی		شاخص‌های امنیتی		شاخص‌های تولیدی	
	di	دهستان	di	دهستان	di	دهستان	di	دهستان	di	دهستان	Di	دهستان
اول	۰/۴۳	حومه	۰/۱۹	سیوکلو	۰/۵۴	حومه	۰/۴۳	گیان	۰	قوشخانه	۰/۵۵	جیرستان
دوم	۰/۶۴	بیوکانلو	۰/۵۸	گیان	۰/۵۹	گیان	۰/۵۸	حومه	۰/۵۱	تکمران	۰/۵۹	بیوکانلو
سوم	۰/۶۸	زیارت	۰/۶۰	جیرستان	۰/۶۸	زورم	۰/۶۰	زورم	۰/۵۳	جیرستان	۰/۶۰	حومه
چهارم	۰/۷۰	تکمران	۰/۶۴	تکمران	۰/۷۱	تکمران	۰/۶۶	تکمران	۰/۵۷	زیارت	۰/۶۳	گیان
پنجم	۰/۷۷	گیان	۰/۶۵	حومه	۰/۷۴	زیارت	۰/۶۷	قوشخانه	۰/۵۷	حومه	۰/۷۷	قوشخانه
ششم	۰/۸	قوشخانه	۰/۶۹	زورم	۰/۸	سیوکلو	۰/۶۹	جیرستان	۰/۶۹	سیوکلو	۰/۸۵	زیارت
هفتم	۰/۸۶	زورم	۰/۷۶	قوشخانه	۰/۸۶	قوشخانه	۰/۷۸	زیارت	۰/۷	زورم	۰/۸۷	تکمران
هشتم	۰/۸۶	چرستان	۰/۸۲	زیارت	۰/۹۴	جیرستان	۰/۹۹	سیوکلو	۰/۷۲	گیان	۰/۸۸	زورم

نتیجه‌گیری و آزمون فرضیات:

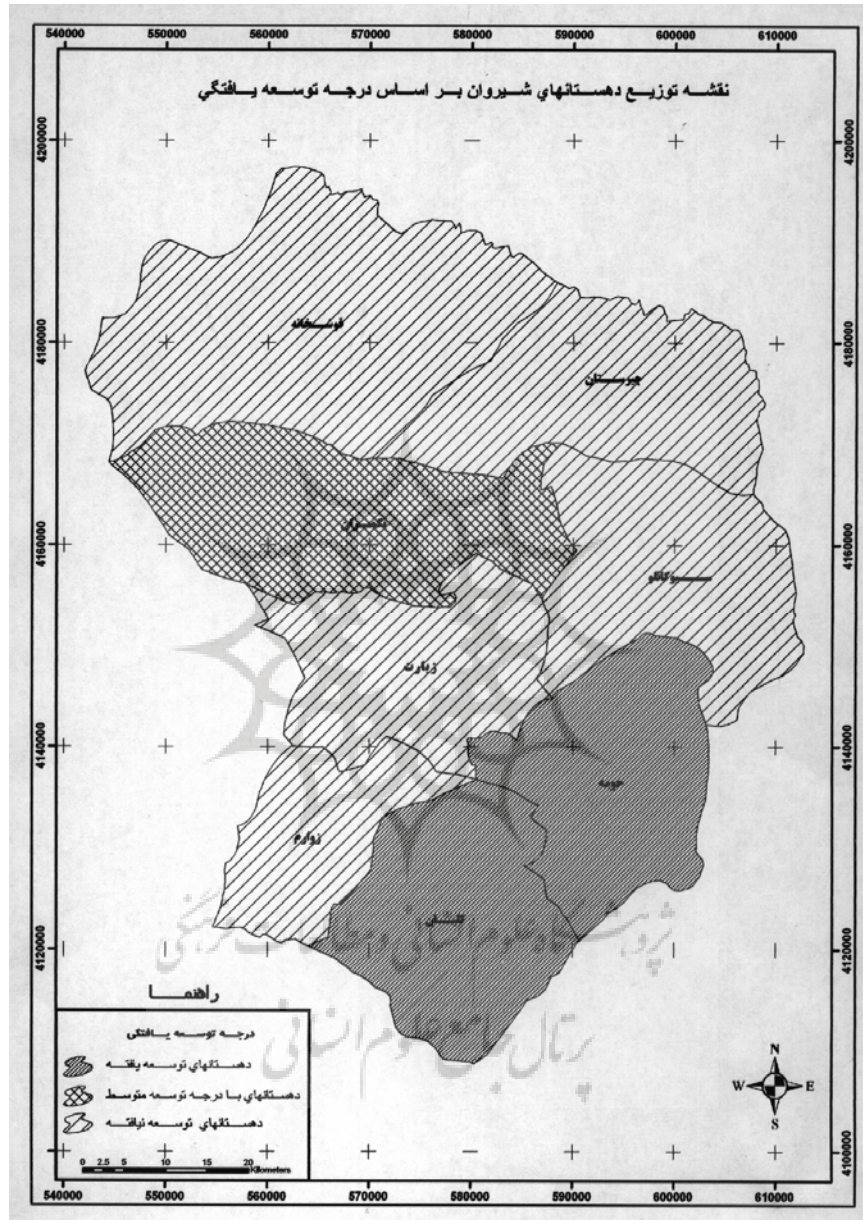
باتوجه به این که هیچ برنامه‌ای نمی‌تواند بدون هدف باشد، لذا در مقطع برنامه‌ریزی، تعادل کردن وضعیت توسعه‌یافتگی دهستان‌ها و تعادل درمیزان برخورداری از امکانات و خدمات مختلف و بهبود این شاخص‌ها به منظور تضمین سلامت جامعه، از اهداف اساسی به شمار می‌رود. هدفی که منجر به عدالت اجتماعی شده و زمینه‌ی توسعه پایدار را فراهم می‌کند.

نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که از نظر وضعیت توسعه‌یافتگی از مجموعه‌ی دهستان‌های شهرستان شیروان ۲۵٪ (شامل دو دهستان حومه و گلیان) توسعه یافته‌تر، ۱۲/۵٪ (شامل دهستان تکمران) توسعه یافته متوسط و ۶۲/۵٪ (شامل دهستان‌های سیوکانلو، زورم، جیرستان، قوشخانه و زیارت) جزو دهستان‌های توسعه‌نیافته بوده‌اند.

یکی از اهداف برنامه‌ریزی‌های ناحیه‌ای، توسعه متعادل نواحی و جلوگیری از ایجاد نواحی محروم و عقب‌مانده است، که از نتایج این تحقیق می‌توان در زمینه‌ی رسیدن به اهداف بالا استفاده کرد. بدین صورت که در تخصیص اعتبارات عمرانی می‌توان محتمل‌تر تخصیصی به هر ناحیه را بر اساس درجه‌ی توسعه‌یافتگی و میزان فصله‌ی هر دهستان از شرایط ایده‌آل تعیین کرد. در نتیجه دهستان‌های توسعه یافته، بودجه‌ی کمتر و دهستان‌های توسعه‌نیافته، بودجه‌ی بیشتری دریافت می‌کنند. بدین منظور از نتایج جداول شماره ۲ و ۳ می‌توان

برای تخصیص اعتبارات بین دهستانها استفاده کرد. پس از تخصیص بودجه به هر یک از دهستانها موضوع توزیع اعتبارات تخصیصی بین پروژهها فعالیت‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی و رفاهی طرح خواهد شد. در این مرحله نیز سهم بودجه‌ی هر یک از فعالیت‌های مختلف بر اساس میزان فصله‌ی هر یک از شاخص‌ها از شاخص شرایط ایده‌آلی (ماتریس استاندارد) و میزان سرمایه بر بودن پروژه‌های اجزایی تعیین خواهد شد. نتیجه‌ی چنین فرآیندی به تعادل در توسعه یفتگی منجر شده و تفاوت نواحی مختلف را از بین برده یا کاهش خواهد داد.

به منظور آزمون فرضیات، از ضریب همبستگی استفاده شده است، محاسبه‌ی ضریب همبستگی بین درجه‌ی توسعه یفتگی دهستانها و تعداد جمعیت آنها عدد $0/275$ را نشان می‌دهد، که حاکی از هم‌بستگی ضعیف بین آنهاست. و در نتیجه فرضیه‌ی شماره ۱ تأیید نمی‌شود. اما محاسبه‌ی ضریب هم‌بستگی بین درجه‌ی توسعه یفتگی و رتبه‌ی فاصله از شهر نشان می‌دهد که رابطه‌ی مثبت در حدود $0/416$ بین این و شاخص وجود دارد و در نتیجه فرضیه‌ی شماره ۲ تأیید می‌شود.

منابع و مآخذ

۱. آسایش، حسین (۱۳۸۵) اصول و روشهای برنامه ریزی روستایی، دلشگاه پیام نور تهران.
۲. ابراهیم زاده، عیسی و دیگران (۱۳۸۰) تعیین درجه توسعه یفتگی نواحی روستایی سیستان و بلوچستان به روش طبقه بندی تاکسونومی، مجله علوم انسانی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، شماره ۱۳.
۳. ابره کل کشاورزی لمستان خراسان (۱۳۷۹)، گزارش آماری کشاورزی.
۴. ازکیا، مصطفی (۱۳۶۴) مقاله‌ای بر جامعه شناسی توسعه روستایی، انتشارات اطلاعات تهران.
۵. تولدو، مایکل (۱۳۶۴) توسعه اقتصادی در جهان سوم، جلد اول، ترجمه دکتر غلامعلی فرجادی، وزارت برنامه و بودجه، چاپ اول.
۶. حسین زاده دلیر، کریم (۱۳۸۰) برنامه ریزی ناحیه‌ای، انتشارات سمت.
۷. حقی محمدعلی (۱۳۷۰) شاخص های کالبدی و طرح ریزی سرزمینی، مجموعه مقالات طرح ریزی کالبدی، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.
۸. زیاری، کرمان... و زارع شاه آبادی، غیرضا (۱۳۸۰) سنجش درجه توسعه یفتگی روستاهای استان یزد به روش تاکسونومی عددی، مجله علوم انسانی دانشگاه سیستان و بلوچستان، شماره ۱۳.
۹. زیاری، کرمان... (۱۳۷۸) اصول و روش های برنامه ریزی منطقه‌ای، دانشگاه یزد.
۱۰. سلیمان جهاد سازندگی خراسان (۱۳۷۹) گزارش آمار طی استان.
۱۱. کامران، فریدون (۱۳۷۴) توسعه و برنامه ریزی روستایی، انتشارات آوای نور.
۱۲. مرکز آمار ایران (۱۳۷۵) سالنامه آماری لمستان خراسان.
۱۳. مرکز آمار ایران (۱۳۷۵) سرشماری عمومی نفوس و مسکن، استان خراسان.
۱۴. مرکز آمار ایران (۱۳۷۵) شناسنامه دهستانهای کشور، شهرستان شیروان.
۱۵. میرا، آر. پی. و ... (۱۳۶۸) توسعه منطقه‌ای روش های نو، ترجمه عباس مخبر، وزارت برنامه و بودجه، تهران.
۱۶. معصومی اشکوری، سیلحسین (۱۳۷۶) اصول و مبانی برنامه ریزی منطقه‌ای، صومعه سرا.
۱۷. مهدوی، مسعود (۱۳۷۲) آمار و روشهای تجزیه و تحلیل داده‌ها در جغرافیا، نشر قومس، تهران، ۱۳۷۲.
۱۸. هیران تی، دیاس و ... (۱۳۶۸) درسامه برنامه ریزی توسعه روستایی، وزارت جهاد سازندگی، سلسله انتشارات روستا و توسعه شماره ۱.